

HELSINGBORG
Skol- och fritidsförvaltningen

Rapport

Dnr 1676/2023
2023-12-18

**Kvalitetsrapport för anpassad grundskola och anpassad
gymnasieskola läsåret 2022/2023**

Innehåll

1. Inledning	3
2. Normer och värden	7
3. Kunskaper samt Betyg och bedömning	8
4. Elevers ansvar och inflytande	11
5. Skola och hem	12
6. Övergång och samverkan	13
7. Skola och omvärld/Utbildningsval	14
8. Personal.....	15
9. Diskussion	18
10. Bilaga Ekonomiska resurser	20

Tabeller

Tabell 1 Antal elever i kommunala anpassade grundskolan	5
Tabell 2 Fråga om trygghet i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavarna)	7
Tabell 3 Fråga om stimulans i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare)	10
Tabell 4 Fråga om anpassning i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare).....	11
Tabell 5 Fråga om information i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare)	12
Tabell 6 Personalstatistik i anpassad grundskola, Helsingborg (kommunala skolor) och riket (kommunala skolor)	16
Tabell 7 Personalstatistik i anpassad gymnasieskola, Helsingborg (kommunala skolor) och riket (kommunala skolor).....	16
Tabell 8 Total sjukfrånvaro anpassad grundskola, intern statistik.....	17
Tabell 9 Total sjukfrånvaro anpassad gymnasieskola, intern statistik	17
Tabell 23 Budget för Barn- och utbildningsnämnden, Belopp i tkr	21

1. Inledning

Läget inom de kommunala skolorna beskrivs årligen i skolformsvisa kvalitetsrapporter. I kvalitetsrapporterna beskrivs förutsättningar, genomförda insatser, måluppfyllelse och identifierade utvecklingsbehov. Rapporten utgör ett underlag för huvudmannens styrning av verksamheten. Denna kvalitetsrapport avser läget i den anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan läsåret 2022/23¹.

Skolans uppgift och uppdrag

Skolan och förskolan styrs av skollagen (2010:800) och läroplanerna. Enligt skollagen syftar utbildningen till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.²

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.³ I läroplanerna anges utbildningens värdegrund och uppdrag. I läroplanen anges också mål och riktlinjer för utbildningen.

Det som utmärker den anpassade skolan är dess höga grad av individualisering. Eleverna har ofta stora och varierande behov vilket gör att undervisning och stöd anpassas specifikt efter respektive elevs behov. Elevassistenter/resurspersoner finns närvarande hela skoldagen och hjälper eleverna både i frågor som rör omsorg och i frågor som rör undervisning. Skolformen har en högre personalitet och behov av anpassade lokaler. Skolpengen för anpassad skola är därför högre än för grundskola respektive gymnasieskola.

Nämndens inriktning och mål

Barn- och utbildningsnämnden i Helsingborgs stad har i uppdrag att skapa de bästa förutsättningarna för barn och ungas uppväxt, vidare studier, arbete och ett hållbart liv (ur barn- och utbildningsnämndens reglemente).

Barn- och utbildningsnämnden har slagit fast följande inriktning: "Kunskap och lärande är fokus för stadens förskolor och skolor. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att utvecklas och nå målen. Särskild vikt ska läggas vid kunskaper i språk och matematik samt skolans kompensatoriska uppdrag. Barn och elever ska känna sig trygga, få stöd i sin personliga utveckling och utveckla sin lust att lära. De ska rustas för en framtid i förändring, där hållbarhet, respekt för demokrati och människors lika värde är centrala begrepp." Genom inriktningen talar nämnden om i vilken riktning politiken vill utveckla verksamheten.

¹ Skolformerna hette tidigare grundsärskola och gymnasiesärskola. Från och med 2 juli 2023 heter skolformerna anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola. I rapporten används begreppet anpassad skola genomgående trots att rapporten beskriver läget innan namnändringen genomfördes.

² 4 § skollagen (2010:800)

³ 4 § skollagen (2010:800)

Barn- och utbildningsnämnden i Helsingborgs stad har i uppdrag att skapa de bästa förutsättningarna för barn och ungas uppväxt, vidare studier, arbete och ett hållbart liv (ur barn- och utbildningsnämndens reglemente).

Nämnden har beslutat om fyra mål som gäller läsåret 2022/23:

- Andelen elever som uppnår behörighet till gymnasieskolan ska öka under mandatperioden, målet 2023 är att öka med 0,5 procentenheter
- Andelen elever som klarar gymnasieskolan på tre år ska öka under mandatperioden, målet 2023 är att öka med 0,5 procentenheter
- Andelen elever med hög frånvaro i grundskolan ska minska under mandatperioden, målet 2023 är att minska till 10 procent
- Andelen elever med hög frånvaro i gymnasieskolan ska minska under mandatperioden, målet 2023 är att minska till 35 procent

Nämnden har inte uttalat några specifika mål för de anpassade skolorna. Skolorna utgår i sin planering från nämndens inriktning och verksamhetsplanen för Helsingborgs stads skolor.

Verksamhetsstyrning och systematiskt kvalitetsarbete

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Samma gäller för skolenheterna. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.³ Det systematiska kvalitetsarbetet och verksamhetsstyrningen hänger ihop. Genom att analysera verksamhetens resultat kan utvecklingsområden identifieras, insatser planeras, genomföras och följas upp. Uppföljningen visar om insatserna är tillräckliga eller om de behöver revideras. Detta är ett arbete som sker på alla nivåer i organisationen; i klassrummet, i arbetslag, på skolnivå, på förvaltningsnivå och i nämnden. Genom verksamhetsstyrningen länkas de olika nivåerna i styrkedjan ihop så att alla tar ett gemensamt ansvar för de utmaningar som finns. Nämndens mål, stadens inriktningar, den statliga styrningen och övriga styrsignaler omsätts i verksamhetsplanen för Helsingborgs stads skolor till ett sammanfattande styrdokument som gäller för samtliga skolor.

Läroplanen för anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola⁴

Läroplanen för anpassad grundskola är densamma som för grundskola, men kursplanerna skiljer sig åt. Kursplanerna styr undervisningen i varje ämne och ämnesområde. Kunskapskraven i grundskolan styr betygssättningen samt bedömningen av godtagbara kunskaper i de ämnen där det finns kunskapskrav i tidigare årskurser. I anpassade grundskolan är kunskapskraven underlag för att göra sammantagna bedömningar vid terminens slut och de styr betygssättningen för de elever som får betyg. I anpassade grundskolan kan eleven läsa ämnen eller ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner. Det finns ingen förskoleklass inom anpassad grundskola. Elever som gått i anpassad grundskola blir behöriga till anpassad gymnasieskola men inte till gymnasieskolan.

⁴ De anpassade skolorna kallades tidigare grundsärskola respektive gymnasiesärskola. Namnbytet gäller från och med juli 2023.

Läroplanen för anpassad gymnasieskola är densamma som för gymnasieskola, men programmen skiljer sig åt. Det finns nationella program, individuella program och vissa "specialprogram" inom den anpassade gymnasieskolan. Inom Helsingborgs stads skolor erbjuds åtta nationella program.

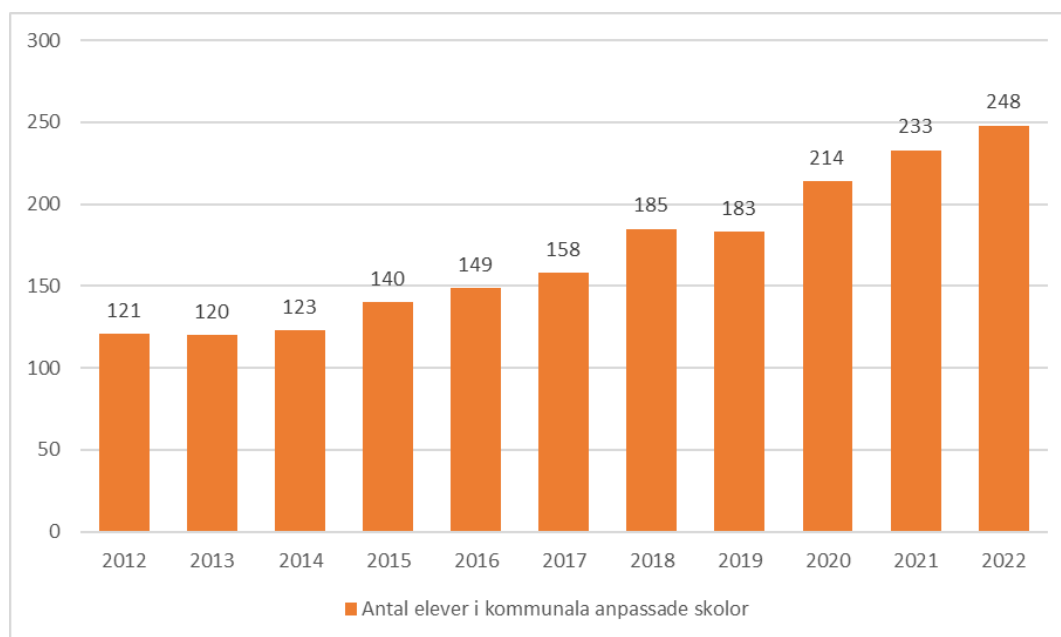
Elevantal och skolor

Om ett barn eller elev har en intellektuell funktionsnedsättning kan hen gå i anpassad grundskola eller som en integrerad elev i grundskolan. Innan ett barn börjar i anpassad grundskola görs en utredning om barnet har rätt till anpassad grundskola. Utredningen består av fyra delar; en social, en psykologisk, en pedagogisk och en medicinsk utredning.

Läsåret 22/23 var 248 elever inskrivna vid anpassad grundskola i Helsingborg. Av dessa var ungefär en tredjedel flickor och ungefär två tredjedelar hade utländsk bakgrund. Antalet elever i anpassad grundskola har ökat över tid, både i Helsingborg och i riket som helhet.

Klasser med elever som följer anpassade skolans kursplaner årskurs 1–9 finns på Elinebergsskolans anpassade grundskola, Påarp skolas anpassade grundskola, Västra Berga skolas anpassade grundskola och Maria Parkskolans anpassade grundskola. Rönnbäcksskolan och Borgmästarskolan erbjuder anpassad grundskola med inriktning ämnesområden.

Tabell 1 Antal elever i kommunala anpassade grundskolan

Källa: Skolverket (Grundsärskolan/Elever). **Notera.** Siffrorna avser 15 oktober för angivet år.

Antalet elever i anpassade gymnasieskolan uppgick till 168⁵. De flesta (131 elever) gick på Filbornaskolans anpassade gymnasieskola. 26 elever gick på Nicolaiskolans anpassade gymnasieskola och resterade på Borgmästarskolans anpassade gymnasieskola eller Rönnbäcksskolans anpassade gymnasieskola.

Det ökande elevantalet medför ett ökat behov av elevplatser och utökat behov av lokaler. En ny anpassad skola, Maria Parkskolans anpassade grundskola, öppnade under 2022. Vissa av de befintliga lokalerna är

inte dimensionerade för att ta emot fler elever och därför krävs en diskussion om den anpassade skolan bäst kan organiseras för att möta det ökade elevantalet. *Läs mer under avsnittet Diskussion.*

Innehållet i denna rapport

Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Denna kvalitetsrapport sammanfattar det systematiska kvalitetsarbetet för anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola. Rapporten följer läroplanens struktur. Vissa avsnitt beskriver läget inom två eller flera läroplansområden. I de fall det finns likheter mellan anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola så beskrivs dessa samlat. I de fall det finns skillnader så pekas dessa ut.

Personalstatistik är hämtad från Skolverkets statistikdatabas eller från stadens egna databaser. Skolinspektionen genomför vartannat år en skolenkät som riktas till samtliga skolor i landet. Elever i åk 5, 8 och år 2 i gymnasieskola, pedagogisk personal i grund- och gymnasieskola samt vårdnadshavare till elever i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola besvarar frågor om bland annat trygghet, studiero, stöd och stimulans. Skolorna i Helsingborg deltog i skolenkäten år 2022. Svaren som vårdnadshavare till elever i anpassad grundskola lämnade i enkäten refereras till i denna rapport. Notera dock att svarsfrekvensen var låg, 23 procent (60 svar).

I förvaltningens enkät *Skoltempen* får lärare i anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola svara på frågor som rör lärande, undervisning, stöd och stimulans, elevernas ansvar och inflytande samt övergång och samverkan. Skoltempen består av ett antal påståenden där den som svarar ska ange i vilken grad hen instämmer med påståendet. På varje fråga kan man svara från 1 (Stämmer inte alls) till 6 (Stämmer helt). Medelsvaret, det värde som anges i denna rapport, är medelvärde av svaret på varje fråga. Skoltempen genomfördes i november 2022.

Under läsåret 22/23 har Skolinspektionen genomfört en kvalitetsgranskning av Påarp skolas anpassade grundskola och Västra Berga skolas anpassade grundskola verksamhetskvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Skolinspektionen har även genomfört en riktad tillsyn om undervisningstid vid Påarp skolas anpassade grundskola. Dessa kvalitetsgranskningar utgör underlag för denna rapport.

Ett omfattande underlag utgör de kvalitetsrapporter som respektive enhet tar fram. Kvalitetsrapporterna, tillsammans med verksamhetsdialoger och annan datainsamling, ger sammantaget en god bild över verksamhetens olika delar.

2. Normer och värden

Enligt läroplanen ska skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang. Eleverna ska tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Trygghet och förebyggande av kränkande behandling

Att eleverna känner sig trygga och fria från kränkande behandling är en förutsättning för lärande och en del i att nå läroplanens mål för normer och värden. Skolorna fångar elevernas upplevelse om trygghet på olika sätt; till exempel genom dagliga uppföljningar eller genom enkäter. Enkäter till elever i anpassade skolor måste anpassas så att eleverna kan svara på dessa, till exempel genom att använda bildstöd som svarsalternativ i stället för text. Alla elever kan inte uttrycka med ord om de är trygga. I dessa fall är det extra viktigt att personalen gör bedömningar av elevens trygghet. Det kan till exempel handla om att se hur eleven betar sig; visar hen oro eller agerar hen annorlunda än i boendemiljön? Även hög frånvaro kan vara ett tecken på att eleven känner sig otrygg.

Frånvaron är generellt högre i de anpassade skolorna. En förklaring är att elevgruppen ofta har olika funktionsnedsättningar eller sjukdomar som kräver vård eller konvalescens. Varje skola följer upp frånvaron för deras elever. Det saknas dock i nuläget en sammantagen bild av frånvaron på grund av systemtekniska begränsningar. Ett arbete pågår med att förbättra systemen för elevregistrering, frånvaroregistrering med mera så att de ska bli mer kompatibla och även kunna användas för att få helhetsbilder.

Ur de anpassade skolornas kvalitetsrapporter framgår att det finns ett aktivt arbete för att främja trygghet och att tryggheten över lag bedöms som god. Detta bekräftas också i de svar som vårdnadshavarna ger i Skolinspektionens enkät. Av de som svarat på frågan anger samtliga att de helt och hållet eller till stor del upplever att barnet känner sig tryggt i skolan. Detta är något högre utfall (8,3) än för riket som helhet (8,0). Elevassistenterna/resurspersonerna har en viktig roll för att skapa trygghet i grupperna.

Tabell 2 Fråga om trygghet i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavarna)

6. Trygghet och studiero	Index 8,5 (Samtliga grundskolor: 8,2)						Samtliga
	Medelvärde	Helt och hållet Andel	Till stor del Andel	Till viss del Andel	Inte alls Andel	Vet inte Andel	
Upplever du att ditt barn känner sig tryggt i skolan?	8,3	62%	20%	-	0%	-	8,0

Skolinspektionen pekade i sina kvalitetsgranskningar på att det trygghetskapande arbetet i Påarp skolas anpassade grundskola och Västra Berga skolas anpassade grundskola kan förbättras. Inspektionen konstaterade att det förvisso bedrivs ett trygghetskapande arbete i båda skolorna, men man efterlyste en större systematik i arbetet. Skolorna har fördjupat sitt arbete utifrån granskningen. I till exempel Påarps skola följs tryggheten numera upp i en månatlig enkät.

Även i de anpassade gymnasieskolorna bedöms tryggheten vara god. Att känna sig trygg i gruppen och i klassrummet är centralt. Därför finns personal med eleverna långs med skoldagen och förflyttningar mellan olika lokaler och aktiviteter planeras med god framförhållning.

De flesta elever åker skolskjuts till skolan. Under läsåret 22/23 förnyades upphandlingen och en ny leverantör fick ansvar för skolskjutsarna från läsårsstart HT23. Detta har medfört vissa inkörningsproblem som kan ha påverkat elevers och vårdnadshavarnas trygghet negativt.

Utvecklat arbetssätt för att förebygga, förhindra och åtgärda kränkande behandling

Ett omfattande arbete har under de senaste läsåren genomförts för att utveckla arbetssättet för att förebygga, förhindra och åtgärda kränkande behandling. Det förebyggande arbetet är viktigt för att förhindra att kränkningar sker. Skolorna arbetar aktivt med att lära elever hur man bemöter andra och vad olika diagnoser innebär. Arbetet mot kränkande behandling sker i det dagliga arbetet med eleverna. Personalen arbetar mycket med förståelse av de olika funktionsnedsättningar som finns i grupperna, för att nå ökad förståelse och acceptans av varandra. Ett dilemma som ibland finns är frågan hur mycket av elevers svårigheter som ska avslöjas för andra elever för att skapa förståelse. Mycket av värdegrundsarbetet tas även i samband med händelser som kräver direkt hantering.

En central del i det utvecklade arbetssättet är systemstödet DF Respons. I DF Respons rapporterar skolans personal incidenter av upplevd kränkande behandling (samt olycksfall). Både anmälan/rapportering, dokumentation och analys sker i systemet, dvs systemet stödjer hela ärendegången. Det finns möjlighet att ta ut statistik från systemet och således analysera vilken typ av kränkningar som förekommer, var och när på dagen de sker, vilka som är utsatta, osv. Skolans plan mot kränkande behandling ska dokumenteras i systemstödet från hösten -23.

Systemstödet DF Respons är under implementering i de anpassade skolorna och förväntas förbättra arbetet med att registrera, följa upp och förebygga kränkande behandling. Elever mer svåra kognitiva och fysiska funktionsnedsättningar kanske inte själva är medvetna om att deras handlande kan uppfattas vara kränkande eller själv uppfatta att de blivit utsatta för en kränkning. Det krävs därför andra arbetssätt för att främja och förebygga kränkande behandling. Det finns en kontinuerlig dialog bland personalen om detta. Den anpassade skolan är personaltät och därmed minskar också risken för att elever ska bli kränkta av andra elever. Samtidigt krävs det en större lyhördhet hos personalen för att fånga upp hur deras agerande tas emot av eleverna, då eleverna kan ha svårigheter att själva beskriva detta. Detta är svårt om personalen inte har tillräcklig utbildning för att hantera elever med funktionsnedsättningar. I de uppföljningar som skolorna gör har inte framkommit något som skulle tyda på att kränkningar mellan personal och elev skulle förekomma.

3. Kunskaper samt Betyg och bedömning

Enligt läroplanen ska skolan ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Det är skolans ansvar att varje elev i anpassade gymnasieskolan ges möjlighet till förberedelse för etablering på arbetsmarknaden.

Bedömning av kunskaper

Att bedöma elevers kunskaper och progression i anpassad skola kan vara svårt. Summativa bedömningar i form av skriftliga eller muntliga prov, tester eller liknande är sällan genomförbara och sällan heller

önskvärda. Elevernas kunskaper följs i stället upp på individuell basis, där läraren på olika sätt bedömer elevens kunskaper för att kunna följa progressionen. Skolorna använder en rad verktyg i bedömningen, till exempel bedömningsmatriser, bedömning utifrån fastställd mall och observationer. Skolverkets bedömningsstöd i matematik, svenska och svenska som andraspråk är obligatoriska att använda i årskurs 1. Elevens kunskaper och progression dokumenteras i lärplattformerna Unikum respektive It's Learning.

För varje elev finns det således en individuell uppföljning och bedömning. Däremot är det svårare att bedöma om undervisningen som helhet håller tillräckligt hög kvalitet. I de kvalitetsgranskningar som Skolinspektionen genomfört under året konstaterar inspektionen att skolledningen inte genomför någon systematisk och kontinuerlig uppföljning av verksamhetens resultat på gruppnivå. Individuella uppföljningar görs, konstaterar Skolinspektionen, men det saknas en tydlig uppföljning av elevers och klassers kunskapsutveckling över tid på aggregerad nivå. Inspektionen rekommenderade därför att skolan klargör på vilket sätt och med vilken kontinuitet elevers betyg och kunskapsutveckling ska dokumenteras samt vilka indikatorer för elevers progression som kan vara relevanta att följa upp, relaterat till betygskriterierna och kriterier för kunskaper som framgår av anpassad grundskolans ämnes- respektive ämnesområdesplaner. Former för kontinuerliga och framåtsyftande återkopplingar till eleverna gällande deras kunskapsutveckling i förhållande till kriterier för bedömning och betyg borde också utvecklas enligt inspektionen.

Utifrån identifierade brister har ett utvecklingsarbete initierats bland de anpassade skolorna. Det handlar bland annat om att identifiera vilka kvalitetsindikatorer som gemensamt ska användas för att få jämförbarhet och en gemensam grund för utvecklingsinsatser. Detta är ett led i en större översyn av det systematiska kvalitetsarbetet som initierats under läsåret, både på huvudmannanivå och på enhetsnivå.

Betyg i anpassad skola

I anpassade grundskolan sätts betyg om eleven eller elevens vårdnadshavare begär det, och detta är något som skolorna uppmuntrar. Betyget ska spegla den kvalitet som eleven har på sina kunskaper vid tiden för betygssättningen. Detta gäller för elever som läser ämnen. I ämnesområden sätts inga betyg alls. Betygsskalan har fem steg: A, B, C, D och E. Om elevens kunskaper som lägst inte motsvarar samtliga delar av betygskriterierna för E sätts inget betyg.

I anpassade gymnasieskolan får eleverna betyg på varje avslutad kurs och på gymnasiearbetet i anpassade gymnasieskolan. Efter att eleven avslutat ett nationellt eller individuellt program utfärdas ett gymnasieskolebevis avseende anpassad gymnasieskola.

De flesta elever i anpassad grundskola som läst ämnen vill ha betyg. För många är betyget ett viktigt bevis på hur de klarar skolan. Betygen har dock ingen betydelse för inträdet till gymnasieskolan. Alla som går i anpassad grundskola har rätt att börja på nationellt program⁶ i anpassad gymnasieskola oavsett om de har fått betyg eller inte.

De anpassade gymnasieskolorna bedömer att deras betygssättning är rättvisande för elever som läser nationella program. När det gäller betygssättningen inom de individuella programmen krävs fortsatt utveckling för att hitta bra sätt att bedöma och dokumentera dessa elevers progression. En idé som utforskas är att införa ett slags *individuella progressionsplaner* för att följa upp i vilken utsträckning eleverna når de mål som satts upp. Liknande planer används idag för de elever som inte blivit behöriga från grundskolan och som kompletterar sina studier för att börja på nationellt program i gymnasieskolan eller hitta annan väg ut i yrkeslivet. De individuella planerna tydliggör vilka mål en elev förväntas uppnå och används för regelbunden uppföljning.

Anpassningar och särskilt stöd

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och ska främja elevens fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt från elevernas tidigare erfarenheter, språk och

⁶ Alternativet är individuellt program om elev inte har förutsättningar att klara ett nationellt program.

kunskaper. Skolornas organisation, lärmiljöer och personaltäthet bygger på och anpassas utifrån elevernas behov. Stor vikt läggs vid att erbjuda en undervisning som är anpassad utifrån elevernas intressen och styrkor och där varje elev har ett anpassat schema.

Även om lärmiljöerna anpassas för att eleverna ska få bästa möjliga ledning och stimulans så kan det ändå finnas elever som behöver extra anpassningar eller särskilt stöd. Om eleven behöver särskilt stöd så ska det göras en pedagogisk utredning av behovet. Om utredningen visar att det finns behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram upprättas.

Under läsåret har en behovsinventering av de anpassade skolornas stödbehov hos personalen genomförts. Bland annat framkom att många att de elevassistenter/resurspersoner som arbetar i anpassad skola saknar tillräcklig kunskap om kommunikativa metoder, läroplanens innehåll och andra specifika förutsättningar som gäller för den anpassade skolan. Elevehälsan har därför utarbetat ett kompetensutvecklingsprogram riktat till befintlig personal. Elevehälsan har också utökat sitt verksamhetsstöd, till exempel logopedtjänster, riktat till anpassad skola. *Läs mer om kompetensutveckling under avsnittet Personal.*

Stimulerande undervisning

I Skolinspektionens enkät har vårdnadshavare fått svara på hur de uppfattar undervisningen som deras elever tar del av. Av de som svarat uppger 51% att lärarna alltid eller ofta lyckas få eleverna att bli intresserade av skolarbetet. Detta är en högre andel än för riket som helhet.

Tabell 3 Fråga om stimulans i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare)

2. Stimulans		Index 8,6 (Samtliga grundskolor: 7,9)						
	Medelvärde	Alltid Andel	Ofta Andel	Ibland Andel	Sällan Andel	Aldrig Andel	Vet inte Andel	Samtliga Medelvärde
Hur ofta verkar lärarna få ditt barn att bli intresserat av skolarbetet?	8,6	48%	33%	-	-	0%	10%	7,9
	Medelvärde	Helt och hållet Andel	Till stor del Andel	Till viss del Andel	Inte alls Andel	Vet inte Andel	Samtliga Medelvärde	
Tycker du att lärarna får ditt barn att tro på sig själv i skolarbetet?	8,6	52%	27%	-	0%	-	7,9	

En stor del av vårdnadshavarna anser också att deras barn får den hjälp de behöver och tillräckliga utmaningar för att utvecklas i skolarbetet.

Tabell 4 Fråga om anpassning i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare)

3. Anpassning efter elevens behov		Index 8,3 (Samtliga grundskolor: 7,5)					
	Medelvärde	Helt och hållet Andel	Till stor del Andel	Till viss del Andel	Inte alls Andel	Vet inte Andel	Samtliga Medelvärde
Tycker du att ditt barn får den hjälp som behövs från skolan för att klara skolarbetet?	8,2	57%	27%	-	0%	-	7,6
Tycker du att ditt barn får tillräckliga utmaningar för att utvecklas i skolarbetet?	8,3	53%	33%	-	0%	-	7,4

Garanterad undervisningstid

Skolinspektionen fann i sin granskning att Påarp skolas anpassade grundskola inte kunde garantera att eleverna fick den undervisningstid som de enligt lagstadgade timplaner ska ha undervisning i. En översyn av timplanerna har därför gjorts under året, inte bara i Påarp skolas anpassade grundskola utan i samtliga anpassade grundskolor. En motsvarande översyn för de anpassade gymnasieskolorna har genomförts.

Studentexamen

Läsåret 22/23 var det 13 studenter som tog studenten från det individuella programmet på Filborna anpassade gymnasieskola och 15 elever som tog studenten från ett nationellt program. Av dessa var det tio som tagit examen (2500 poäng). Tre av fyra avgångselever från Nicolaiskolans anpassade gymnasieskola tog examen. Den fjärde fick arbete och valde att avbryta sina studier.

4. Elevers ansvar och inflytande

Det viktigaste målet för de anpassade skolorna är att stötta, uppmuntra och rusta eleverna att bli så självständiga som möjligt. Självständighet kan se olika ut beroende på elevens förutsättningar. För någon elev kan det handla om att själv kunna ta hand om sin personliga hygien, för en annan kan det handla om att på sikt kunna arbeta och få lön. Personalens uppgift är att kontinuerligt använda situationer i skolvardagen och i undervisningssituationer till att uppmuntra elevers delaktighet och självständighet – utifrån respektive elevs förutsättningar. Bland skolledningen och personalen finns en pågående dialog om hur självständighet och delaktighet på bästa sätt kan uppnås.

Eftersom alla elever i de anpassade skolorna har intellektuell funktionsnedsättning och inte sällan även andra funktionsnedsättningar har de också behov av omsorg. De kan också behöva hjälp i att genomföra egenvård.⁷ De elevassistenter/resurspersoner som finns runt eleverna har sällan en pedagogisk utbildning. Det finns därför en risk för att omsorgsperspektiv går före undervisning, lärande och självständighet i den anpassade skolan. Det kan också finnas en förväntan från vården och/eller vårdnadshavare att skolan ska ta ansvar för elevers habilitering, vilket då kan ta tid från undervisningen.

⁷ Om eleven behöver hjälp med en hälso- eller sjukvårdsåtgärd i skolan så sker detta i form av egenvård. Det är åtgärder som sjukvården bedömt att patienten kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Hälso- och sjukvårdslagen gäller inte vid egenvård utan egenvården sker inom ramen för skolans tillsynsansvar. För egenvården upprättas oftast en egenvårdsplan.

Detta dilemma är väl känt och skolledare och lärare strävar efter att säkerställa att eleven möts av en stimulerande undervisning och en viktig del i skolornas kvalitetsarbete är att säkra att elevernas rätt till utbildning garanteras.

5. Skola och hem

Skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare, vilket sker på olika sätt. En viktig samarbetsarena är utvecklingssamtalen, där både skolans och vårdnadshavarnas ansvar för att stötta elever till skolframgång synliggörs. Utvecklingssamtal ska genomföras minst en gång per termin.

För eleverna i anpassad skola krävs en tät kontakt mellan skolan och hemmet för ett kontinuerligt informationsutbyte. Detta sker till exempel genom sms-kontakt eller genom analoga eller digitala "kontaktböcker". Den digitala kontaktboken är en Ipad där händelser från elevens skoldag dokumenteras i text och foto/video. Ipaden följer med eleven längs med dagen så att alla som stöttar barnet längs med dagen kan ta del av barnets dag. Där framgår även hur hemmet kan stötta barnet i lärandet.

Skolorna uppmanar till tät kontakt med hemmen eftersom detta gynnar elevens lärande. När vårdnadshavare inte talar svenska försvåras kontakten. Flera skolor har anställt elevassistenter/resurspersoner som kan agera tolk i dessa fall. Det är även svårare med tät kontakt i de fall vårdnadshavarna har fysiska eller intellektuella funktionsnedsättningar.

Ur Skolinspektionens enkät framgår att de vårdnadshavare som svarat på enkäten generellt är nöjda med den information som de får från skolan och nöjda med skolan som helhet.

Tabell 5 Fråga om information i Skolinspektionens enkät (till vårdnadshavare)

1. Information från skolan		Index 7,7 (Samtliga grundskolor: 7,4)					
	Medelvärde	Helt och hållet Andel	Till stor del Andel	Till viss del Andel	Inte alls Andel	Vet inte Andel	Samtliga Medelvärde
Får du tillräcklig information från personalen om hur ditt barn utvecklas kunskapsmässigt?	7,8	48%	35%	12%	-	-	7,3
Får du tillräcklig information från personalen om hur ditt barn verkar trivas i skolan?	7,5	52%	25%	-	-	0%	7,5

10. Övergripande nöjdhet (bildar ej index)		Helt och hållet	Till stor del	Till viss del	Inte alls	Vet inte	Samtliga
	Medelvärde	Andel	Andel	Andel	Andel	Andel	Medelvärde
Hur nöjd är du med ditt barns skola?	8,2	58%	28%	10%	-	-	7,8

6. Övergång och samverkan

Ur elevens synpunkt är det angeläget att övergångar mellan skolformer och årskurser sker så sömlöst som möjligt. Information om elevens progression, stödbehov och annan relevant kunskap ska följa med eleven hela skoltiden. Om det blir glapp i informationen finns risk att eleven tappar fart och utvecklingen stannar upp. För att minska glappet finns olika rutiner för överlämning och samverkan som förskolor och skolor väntas följa.

Det finns inga anpassade förskolor eller anpassade förskoleklasser utan stöd ges individuellt till barn utifrån deras behov. För att börja i anpassad skola ska barnets/elevens behov utredas och resultatet visa att eleven hör till målgruppen för anpassad skola. Utredningen omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. Utredningen kan ske tidigt i skolgången eller senare - om det uppmärksammas att eleven inte har förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen i grundskolan. Det förekommer ibland att skolstarten i anpassad skola drar ut på tiden på grund av de medicinska och psykologiska utredningarna. Långa utredningstider gynnar inte eleven varför ansträngningarna för att korta utredningstiden bör fortsätta.

Ur kvalitetsrapporterna framgår också att de anpassade skolorna uppfattar att information om vilka elever som skolan förväntas ta emot kommer sent, vilket innebär att tiden för att ordna med ett bra mottagande blir kort. Här krävs en bättre framförhållning och bättre samarbete mellan berörda parter. Det är många pusselbitar som falla på plats när en ny elev börjar i anpassad skola vilket kräver tid.

Personaltätheten i anpassade skolan är hög och personalen arbetar nära eleverna. Detta gör att övergångar mellan klasser och stadier inom den anpassade grundskolan oftast fungerar väl. Däremot innebär övergången från anpassad grundskola till anpassad gymnasieskola ofta ett stort steg för eleverna eftersom de då byter skola och kommer till en ny miljö.

De anpassade gymnasieskolorna i Helsingborg tar emot elever från de närliggande kommunerna. Dessa kommuner har därför gemensamt utarbetat en ny rutin för hur övergången från anpassad grundskola till anpassad gymnasieskola ska gå till för att säkra en god övergång. Rutinen bygger på Skolverkets stödmaterial och gäller från hösten 2023.

För att övergången från anpassad grundskola till anpassad gymnasieskola ska bli lyckad krävs att eleven har möjlighet att besöka sin blivande skola, helst flera dagar. Då har eleven en möjlighet att bekanta sig med skolan och skolan får en möjlighet att bedöma om eleven klarar av att genomföra utbildningens praktiska moment på ett säkert sätt. De anpassade grundskolorna ser behov av en fördjupad vägledning för eleverna så att eleven får tid på sig att välja gymnasieprogram så att matchningen blir rätt. Även de elever som går i anpassad grundskola ska göra ett aktivt val till gymnasieskolan. Antalet platser på vissa program är begränsade vilket gör att alla elever inte kan garanteras sitt förstahandsval.

Fritidshemmet och tillsyn

Fritidshem ska erbjudas eleven till och med vårterminen det år hen fyller 13 år. Därefter är eleven hänvisad till korttidstillsyn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Enligt läroplanen ska undervisningen i fritids komplettera skolan så att det blir en bra helhet för eleven. I praktiken har detta visat sig svårt, inte minst eftersom personalen i fritids sällan har en pedagogisk utbildning. Det finns också goda exempel där fritids aktivt bidrar till att öka elevers kunskaper. Till exempel så går eleverna i Västra Berga skolas anpassade grundskola på samma fritids som Västra Berga skolas övriga elever. Detta innebär att de olika elevgrupperna deltar i samma eller liknande aktiviteter och möts av liknande förväntningar, vilket gynnar eleverna från den anpassade skolan på ett positivt sätt.

7. Skola och omvärld/Utbildningsval

Ett mål för läroplansområdet Skolan och omvärlden är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden. Varje elev ska också ha inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och ha kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. I läroplanen för anpassade gymnasieskolan (läroplansområde Utbildningsval) framgår att skolan ska samarbeta med arbetslivet om yrkesutbildningen och samverka med övriga skolor och samhället i övrigt.

De anpassade skolorna har ett aktivt deltagande i samhällslivet och elever får kontinuerligt konkreta erfarenheter av närsamhället. Det handlar till exempel om att ta del av kultur-, fritids- och naturliv. Arbetet omfattar även att elever får träna sig i att ta sig till aktiviteter med olika allmänna kommunikationsmedel och hur de ska agera i olika trafikmiljöer. Ofta görs utflykter i mindre grupper.

Prao och APL

Elever som går i anpassad grundskola har rätt till prao, men det finns inget fastslaget antal dagar för prao. Prao ska i första anordnas på en arbetsplats, men det är även tillåtet att anordna prao genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram på gymnasiet. Det är enstaka elever som gör prao på en arbetsplats i dagsläget. För vissa elever handlar det om att de inte klarar av en prao. Men det är också svårt att hitta arbetsplatser som är beredda att ta emot prao-elever från den anpassade grundskolan. I den mån elever gör prao i dagsläget handlar det oftast om att eleven gör prao på en arbetsplats inom skolan eller förvaltningen. Vidare kräver prao för elever från anpassad grundskola extra god framförhållning för att lösa praktiska frågor kring skolskjutsar och liknande. Förvaltningen har påbörjat ett arbete för att tydliggöra rollfördelning, förväntningar och ansvarsfördelning mellan respektive skolas SSA-team, övrig personal samt centralt placerade studie- och yrkesvägledare. I arbetet ingår också att utveckla arbetet med prao, utifrån respektive skolas SYV-plan och kartläggningar inför elevers prao.

Elever som går på nationella program i den anpassade gymnasieskolan ska vara ute på arbetsplatser i minst 22 veckor på APL *arbetsplatsförlagt lärande*. Elever som går ett individuellt program har *möjlighet* att göra praktik. Det är en utmaning för de anpassade gymnasieskolorna att hitta APL-platser till eleverna och detta lyckas inte fullt ut. Ett stort ansvar ligger på ansvariga lärare att hitta APL-platser. De initiativ som tagits för att uppmuntra olika kommunala verksamheter att bereda plats för APL har hittills inte gett tillräckligt utfall, så arbetet behöver fortsätta. Behovet av APL-platser är särskilt stort inom den estetiska branschen (kultur, teater, m.m.).

Det kan fortfarande finnas förutfattade meningar och okunskap om vad det innebär att ta emot APL-elever och vilket merarbete det medför för arbetsplatsen. De arbetsplatser som idag erbjuder APL-platser har en väl fungerande organisering. På grund av bristen på platser händer det att APL-platsen finns inom en annan bransch än den utbildning eleven går på. Det gör det svårare att uppfylla de specifika program mål som finns för programmet. Att öka tillgången till APL-platser är ett prioriterat mål.

Entreprenörskap genom Nic Office shop

För att öka elevernas förmåga att omsätta idéer till entreprenöriellt lärande har Nicolaiskolans program Handel, administration och varuhantering tagit initiativ till att starta en skolintern Office shop. NIC Office shop ska tillhandahålla kontorsmaterial som pennor, block, pärmar osv. till lärare och elever, med en liten vinstmarginal. Under hösten 2023 genomför eleverna en marknadsundersökning genom en enkät de skickat ut till skolans alla elever och lärare över vilka varor man önskar att shopen tillhandahåller. Vidare vill de också erbjuda ett startkit när eleverna börjar läsåret. Detta kit kommer att skilja sig åt för eleverna på de olika programmen då de har olika behov av material. Eleverna kommer att träna sig på marknadsföring genom att trycka planscher som sätts upp på skolans anslagstavlor, information på "info-tv" samt att de kommer att besöka eleverna under deras mentorstid och tala för sin verksamhet.

Digitala färdigheter

Även eleverna i den anpassade skolan möter i ökad utsträckning sociala medier i olika form. Sociala medier kan vara positiva för eleverna men för eleverna i den anpassade skolan kan det också vara svårt att identifiera och hantera de "faror" som sociala medier kan medföra. Det är därför viktigt att eleverna lär sig både att använda de digitala verktygen och sociala medierna i sig och också lär sig att hantera riskerna. Eleverna behöver under skoltiden också lära sig att använda digitala verktyg, e-tjänster och att söka information på ett källkritiskt sätt då detta idag krävs för att leva ett självständigt liv. Båda dessa aspekter är identifierade utvecklingsområde inom framför allt de anpassade gymnasieskolorna.

Efter gymnasietiden

Utbildningen inom anpassad gymnasieskola syftar till att ge eleverna förutsättningar att bli anställningsbara och så självständiga som möjligt. Utöver att få komma i kontakt med arbetslivet genom APL så möjliggörs också för eleverna (och deras vårdnadshavare) att få information om vilka vägar och alternativ som finns efter gymnasietiden. Till exempel bjuds aktörer som Arbetsmarknadsförvaltning och vuxenutbildning in till föräldramöten, elever får göra studiebesök, osv. På det stora hela fungerar detta väl men det finns också områden att utveckla, till exempel samarbetet med kommunens dagliga verksamhet. Från hösten 2023 deltar skolorna i ett ESF-projekt som syftar till att förbättra vägledningen.

Målet med undervisningen av eleverna på anpassad gymnasieskola handlar om att de ska bli självständiga och klarar så mycket som möjligt själva utifrån sina förutsättningar. Att kunna få ett arbete, utifrån sina förutsättningar, är ytterligare ett steg mot självständighet. Av de elever som tog studenten VT23 har enstaka fått en anställning; på tidigare praktikplatser eller via Samhall. Några är inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetssökande. För vissa elever är inte den reguljära arbetsmarknaden ett alternativ utan sysselsättning anordnas i stället genom *Daglig verksamhet*⁸.

För att börja på daglig verksamhet ska eleven göra en ansökan, ansökan beviljas och lämplig plats finnas. Det har framkommit att dimensioneringen av daglig verksamhet inte alltid är tillräcklig och att ansökningsprocessen kan dra ut på tiden. Det blir därför ibland svårt för skolan att förbereda eleverna för en övergång till daglig verksamhet då det inte är klart om eleven kommer att få en plats på daglig verksamhet.

8. Personal

Anpassad skola är en personaltät skolform. Under 2022 uppgick antalet anställda till ca 140 personer. Eleverna behöver ofta omfattande stöd från elevassistenter/resurspersoner för att klara skoldagen. De personer som arbetar som resurspersoner saknar ofta adekvat utbildning vilket kan försvåra arbetet. Förvaltningens uppföljning har visat att elevassistenterna/resurspersonerna ofta saknar grundläggande kunskaper om funktionsnedsättningar, kommunikativa verktyg och läroplanens innehåll. Därför har olika utbildningar tagits fram som riktar sig både till befintlig personal och till nyanställd personal. Under läsåret har till exempel Elevhälsan påbörjat en utbildning för personalen på Påarps skolas anpassade grundskola. Utbildningen ges vid nio olika tillfällen utifrån olika teman. Västra Bergas anpassade grundskola har under läsåret påbörjat ett samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten för att höja kompetensen. En digital introduktionsutbildning är under framtagande som ska rikta sig till alla som börjar arbeta som elevassistent/resursperson.

⁸ Daglig verksamhet regleras i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Behörig att undervisa i anpassade skolan är den som har avlagt speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning. Det råder stor brist på denna yrkeskategori⁹. Ungefär 37 % (anpassad grundskola) och 31 % (anpassad gymnasieskola) av pedagogerna i Helsingborg har en specialpedagogisk högskoleexamen¹⁰. Detta är högre än riket som helhet (25 % respektive 26%) men fortfarande långt ifrån kravet.

Fler olika sätt att uppmuntra lärare att vidareutbilda sig till speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning bör övervägas. En idé som kommer att utforskas vidare är att genomföra en lokal uppdragsutbildning, till exempel i samarbete med Högskolan i Kristianstad.

En särskild utmaning i anpassad skola är att eleverna aldrig kan lämnas utan tillsyn. Detta gör det svårt att planera och följa upp undervisningen i hela personalkollektivet samtidigt. Det är lärarna som planerar undervisningen men i den konkreta undervisningssituationen har elevassistenterna/resurspersonerna en viktig roll i att medverka i undervisningen. Det är därför viktigt att elevassistenterna/resurspersonerna känner till läroplanens innehåll och mål. Eftersom omsorgsbehovet är stort finns risk att omsorgsperspektivet går före kunskapsperspektivet.

Tabell 6 Personalstatistik i anpassad grundskola, Helsingborg (kommunala skolor) och riket (kommunala skolor)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal lärare, heltidstjänst (Helsingborg)	25,0	28,6	28,3	31,0	36,9	43,2
<i>Riket</i>	2600	2710	2867	3056	3238	3476
<i>Varav andel med pedagogisk högskoleexamen (Helsingborg)</i>	84,9%	80,4%	80,0%	80,1%	85,3%	84,5%
<i>Riket</i>	85,6%	84,5%	84,4%	84,4%	85,2%	85,0%
<i>Varav andel med specialpedagogisk högskoleexamen (Helsingborg)</i>	31,2%	30,1%	26,8%	28,4%	31,2%	37,1%
<i>Riket</i>	29,5%	28,1%	27,3%	28,1%	27,7%	25,4%
Antal elever per lärare (Helsingborg)	6,3	6,5	6,5	6,9	6,2	5,7
<i>Riket</i>	3,9	3,9	4,0	4,2	4,2	4,2

Källa: Skolverket (Grafer och kommunala jämförelsetal/Anpassad grundskola/Personal)

Tabell 7 Personalstatistik i anpassad gymnasieskola, Helsingborg (kommunala skolor) och riket (kommunala skolor)

	2019	2020	2021	2022
Antal lärare (heltidstjänst) Helsingborg	24,7	24,6	27,2	28,9
<i>Riket</i>	1499	1495	1550	1636
<i>Varav andel med pedagogisk högskoleexamen (Helsingborg)</i>	93,1%	88,3%	82,5%	78,5%
<i>Riket</i>	82,7%	83,1%	82,3%	83,3%
<i>Varav andel med specialpedagogisk högskoleexamen (Helsingborg)</i>	53,2%	47,1%	32,4%	31,1%
<i>Riket</i>	26,7%	27,8%	27,4%	26,9%

⁹ På grund av bristen medger regeringen undantag från behörighetskravet fram till och med 2028.

¹⁰ I specialpedagogisk högskoleexamen ingår både speciallärare och specialpedagoger.

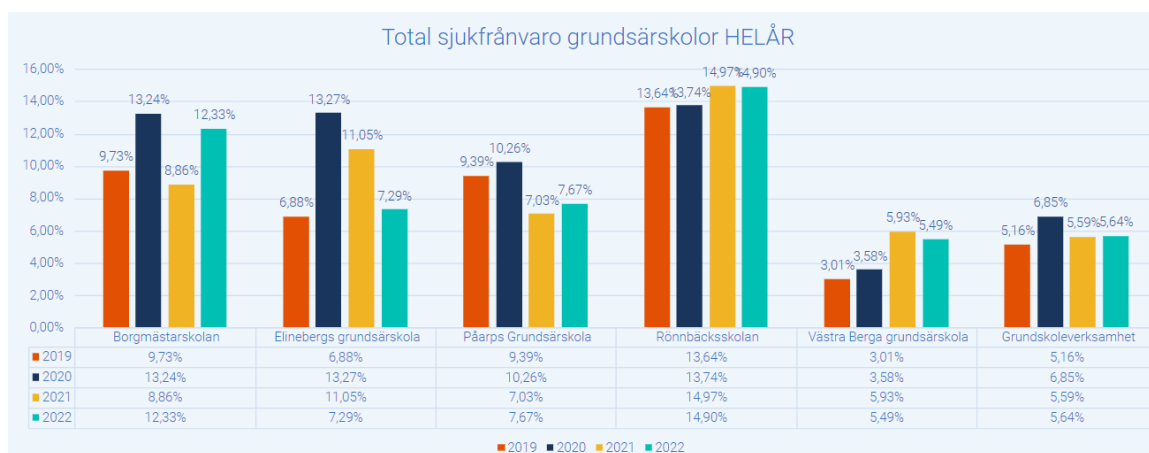
Antal elever per lärare (Helsingborg)	5,5	5,8	5,5*	5,8*
Riket	3,5	3,6	3,6	3,8

Källa: Skolverket (Grafer och kommunala jämförelsetal/Anpassad gymnasieskola/Personal)

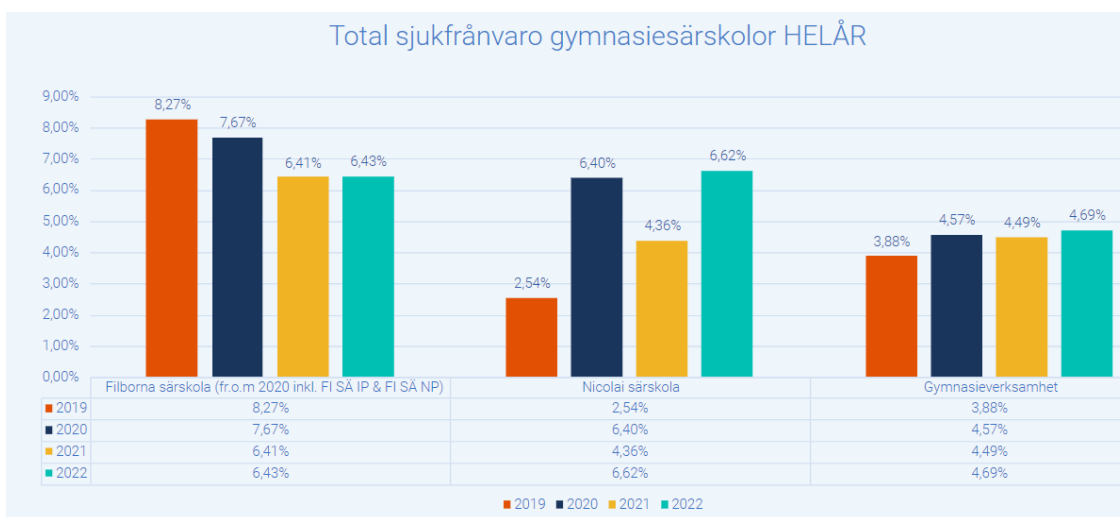
* Ej rapporterad av Skolverket, egna beräkningar ifrån Skolverkets statistik på elever och personal.

Sjukfrånvaron inom anpassad skola är relativt hög och varierande, *se tabell*. Under pandemin steg sjukfrånvaron för att sedan åter sjunka.

Tabell 8 Total sjukfrånvaro anpassad grundskola, intern statistik

Tabell 9 Total sjukfrånvaro anpassad gymnasieskola, intern statistik

9. Diskussion

Utifrån befintligt underlag är den sammanfattande bedömningen att undervisningen i de anpassade skolorna i hög grad lever upp till läroplanernas mål. Det finns en stor medvetenhet om vilka styrkor och utmaningar som finns och det pågår ett aktivt utvecklingsarbete. Nedan redogörs för de utmaningar som identifierats och det arbete som pågår kring dessa.

Fördjupat systematiskt kvalitetsarbete

Både de kvalitetsgranskningar som Skolinspektionen gjort och den översyn av det systematiska kvalitetsarbetet som gjorts inom förvaltningar har visat att det funnits vissa brister i det systematiska kvalitetsarbetet. Även om den anpassade skolan också har verksamhetsplaner, verksamhetsdialoger och har tagit fram kvalitetsrapporter så har dessa delar i det systematiska kvalitetsarbetet inte haft tillräckligt fokus på de specifika förutsättningar som gäller just inom anpassad skola. Det har medfört att uppföljningar ibland blivit ytliga eller schematiska och inte gått till botten med de specifika utmaningarna. Under läsåret 22/23 har därför ett arbete inletts som syftar till att fördjupa det systematiska kvalitetsarbetet för anpassad skolan, både på skol- och huvudmannanivå. Nedan framgår några av de utmaningar som finns.

Att fånga kvaliteten i anpassad skola

Betyg är trubbigt instrument att fånga resultatutveckling i anpassad skola. Elever som läser ämnesområden får inte betyg och elever som läser ämnen i anpassad grundskola får betyg enbart om de eller deras vårdnadshavare begär det. Det krävs alltså andra sätt att följa elevers kunskapsutveckling. Idag dagsläget följs elevernas kunskaper upp genom individuell uppföljning som dokumenteras individuellt. Detta ger en god bild över den enskilde elevens progression men säger mindre om hur undervisningen som helhet fungerar. Det pågår därför ett arbete att hitta gemensamma kvalitetsindikatorer som kan följas över tid för att få en samlad bild över kvaliteten i den anpassade skolan. Att ta fram kvalitetsindikatorer är dock inte enkelt och här kan krävas att man testat olika indikatorer för att se vilka som bäst fångar kvaliteten. Det kan också hända att indikatorarbetet kan blotta brister som tidigare varit okända. Det arbete som nu är påbörjat kommer således att ha stor betydelse för det systematiska kvalitetsarbetet som helhet.

Anpassning av förvaltningens stöd

Det har framkommit att en del av det stöd som förvaltningen erbjuder är dåligt anpassat till den anpassade skolans behov. Det handlar till exempel om att information om särskilt stöd främst är utformat med grundskola i åtanke, att frånvarostatistiken för elever i anpassad skola inte på ett enkelt sätt är åtkomlig i Beslutsstöd eller att elevenkäter inte är utformade på ett sätt som möjliggör för elever i anpassad skola att svara på dem. På samtliga dessa punkter pågår ett arbete för att möjliggöra även för anpassad skola att använda dessa stöd. Även annan typ av stöd, till exempel verksamhetsstöd från Elevhälsan har utvecklats för att bättre svara upp mot behovet i anpassade skolan.

Fungerande mottagande

Det är oerhört viktigt att det är "rätt" elever som börjar i anpassad skola. Därför sker en noggrann utredning i olika delar för att säkerställa barnets rätt till anpassad skola. Det har framkommit att dessa utredningar ibland tar oproportionerligt lång tid vilket då innebär att det också tar lång tid innan barnet får rätt förutsättningar att klara sin skolgång. Även efter att utredningen är klar kan det ta tid innan alla praktiska delar är på plats. Eleven ska få plats på lämplig skola, skolskjutsar ska ordnas, anpassningar göras, osv. Här pågår fortsatta dialoger mellan inblandade aktörer för att mottagandet av eleven ska ske som smidigt som möjligt, utifrån barnets bästa.

Kompetensförsörjning

Anpassad skola är en personaltät skolform. Samtidigt är utbildningsnivån bland personalen låg. Ungefär en tredjedel av den pedagogiska personalen har en specialpedagogisk examen och majoriteten av elevassistenterna/resurspersonerna saknar adekvat utbildning. Elevassistenterna/resurspersonerna har en viktig roll i undervisningen och därför har olika utbildningar tagits fram både till befintlig och nytillkommande personal. Genom att öka kompetensen förväntas också sjukfrånvaron bland personalen minska. Om man har rätt kunskap och verktyg blir det också lättare att hantera de, ibland påfrestande, situationer som kan uppstå.

Det råder också stor brist på speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning; den examen som krävs för att vara behörig att undervisa i anpassad skola. Här krävs fler insatser för att uppmuntra fler lärare att vidareutbilda sig. En idé som kommer att utforskas vidare är att genomföra en lokal uppdragsutbildning.

Lokaler och antalet elever

Det är nödvändigt att de lokaler där de anpassade skolorna har sin verksamhet är ändamålsenliga. Till exempel finns tillgänglighetskrav för hygienutrymmen och behov av tillräckligt stora ytor för rullstolar och andra hjälpmedel. I takt med att elevantalet ökar så blir det också nödvändigt att dimensionera verksamheterna utifrån elevantal samt att tillse att lokalerna är ändamålsenliga även utifrån ett ökat elevantal. Utöver att detta är kostnadskrävande så finns det också en planeringsproblematik, särskilt på gymnasiesidan. Många av eleverna som går i de anpassade gymnasieskolorna i Helsingborg kommer från de kringliggande kommunerna, vilket möjliggörs av det samverkansavtal som finns. De kringliggande kommunerna kan välja att köpa en plats till sina elever från Helsingborg, men de kan också välja att genomföra utbildningar i egen regi eller köpa platsen från någon annan grannkommun. Detta medför en planeringsosäkerhet för de anpassade gymnasieskolorna i Helsingborg.

Anpassad skola ingår i helheten

Anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola är egna skolformer och de ingår liksom andra skolformer i Helsingborgs stads skolor och omfattas därmed av alla mål som nämnden tagit fram. Ur förvaltningens uppföljningar framgår att de anpassade skolorna känner stor delaktighet och arbetar aktivt med de prioriteringar som finns i verksamhetsplanen för Helsingborgs stads skolor, vilket är positivt. Förvaltningen kommer att fortsätta att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet tillsammans med de anpassade skolorna så att alla barn och elever får den utbildning de har rätt till.

10. Bilaga Ekonomiska resurser

För att kunna erbjuda god utbildning till barn och elever behöver skolorna ha goda förutsättningar. Den ekonomiska tilldelningen lägger grunden för verksamheten och gör det möjligt för rektor att rekrytera personal, utforma lärmiljöer och tillhandha en utbildning av god kvalitet.

Ekonomisk tilldelning

Nedan framgår Barn- och utbildningsnämndens totala resurser samt planerad fördelning av resurserna för 2023. För 2024 har Kommunfullmäktige fattat beslut avseende tilldelning till nämnden, men fördelning av denna tilldelning samt uppskattning av övriga intäkter är under beredning.

För samtliga verksamhetsformer fördelas resurserna till varje enhet huvudsakligen med en peng per barn/elev. En avstämning av antalet barn och elever sker månadsvis. Lika villkor gäller för kommunal och fristående verksamhet. Rektor beslutar därefter hur pengarna ska användas, dvs hur stor del som ska användas till undervisning, lärverktyg, lokaler eller andra typer av kostnader.

Socioekonomisk tilldelning innebär en fördelning som bygger på socioekonomiska faktorer och som syftar till att kompensera för segregationens negativa effekter.

Tilläggsbelopp/Febox innebär en fördelning av medel utifrån individuella barns/elevs extraordinära behov efter ansökan från förskolan/skolan. Tilläggsbelopp/Febox innebär inte ett avgörande om ett barn eller en elev ska få extra stöd. Om ett behov är identifierat ansvarar förskolan/skolan för att detta stödbehov tillgodoses. Tilläggsbelopp/Febox är bara ett sätt att fördela resurser.

En viktig styrprincip för nämnden är att över- och underskott tas med i sin helhet till kommande år för såväl nämnden som för respektive enhet. De enheter som uppvisar underskott måste genomföra anpassningsåtgärder för att få sin ekonomi i balans. Därefter måste upparbetade underskott arbetas in. De enheter som uppvisar överskott får använda en begränsad del av detta under kommande år. Övrig del ligger kvar för framtida nyttjande. Några justeringar kommer dock att ske för att uppnå en långsiktighet och hållbarhet. Genom att tillämpa denna princip möjliggörs en långsiktig planering samtidigt som resurserna kan nyttjas effektivt.

Bokslutet för föregående år, 2022, visade på ett överskott på 56,1 mnkr. Detta motsvarar 1,1% av nämndens omslutning. I resultatet ingick 20 mnkr av tidigare års överskott, vilket innebar att överskottet på årets tilldelning uppgår till 36,1 mnkr eller 0,7% av omslutningen. Under året hade nämnden omfattande tillfälliga resurser som inte finns kvar 2023 och framåt. Det handlade främst om statsbidrag samt kommunala resurser kopplade till pandemin. Eftersom vetskapen om kärvare tider fanns var återhållsamheten stor under året. Minskande intäkter och ökande kostnader innebar att förskolor och skolor redan tidigt under året planerade långsiktigt och anpassade verksamheten. Effekten blev ett större överskott för 2022, vilket var varit nödvändigt för att nå en ekonomi i balans även 2023 och framåt.

Den senaste ekonomiska prognosen för innevarande år pekar på ett underskott på 6,2 mnkr, vilket motsvarar 0,1% av nämndens omslutning. Precis som förutspått ökar kostnaderna betydligt mer än intäkterna. Anpassningarna som inleddes under föregående år fortsätter, och redan nu finns en medvetenhet om och förberedelse för att förutsättningarna sannolikt kommer att vara ännu kärvare under kommande år. De flesta enheter har en ekonomi i balans och en god beredskap för framtiden, men för några behövs anpassningar främst beroende på att man tappat barn eller elever. Sammantaget medför förutsättningarna besparingar i verksamheten med en lägre personaltäthet som följd. Kostnaderna för gymnasieelever som går i skola i annan kommun har ökat jämför med tidigare år, vilket bidrar till ovanstående underskott.

De tuffare ekonomiska förutsättningarna sammanfaller också med en successivt lägre befolkningsprognos. Antalet barn och elever bedöms bli färre än budgeterad nivå för året, även om här fortfarande finns en osäkerhet. Detta innebär en ytterligare utmaning för stadens förskolor och skolor.

Tabell 10 Budget för Barn- och utbildningsnämnden, Belopp i tkr

Barn- och utbildningsnämnden	Budget 2023	Budget 2024 beslutat i KF men ej i nämnd	Kommentar
Total summa	4 642 639		Internbudgetarbetet för 2024 är pågående och inga detaljsiffror är därför klara.
-varav kommunal finansiering	3 981 802	4 105 411	
-varav övriga intäkter	660 837		

Fördelning av resurser per skolform, brutto			
Förskola	1 242 021		
varav tilldelning per barn till kommunal verksamhet	694 420		
varav tilldelning per barn till fristående verksamhet	447 100		
varav socioekonomisk tilldelning	29 113		
varav tilläggsbelopp/febex	38 524		
varav övrigt	32 863		

Grundskola inklusive fritidshem	2 319 439		
varav tilldelning per elev till kommunal verksamhet	1 548 732		
varav tilldelning per elev till fristående verksamhet	431 303		
varav socioekonomisk tilldelning	90 991		
varav tilläggsbelopp/febex	84 662		
varav övrigt	163 751		

Anpassad grundskola inklusive fritidshem	113 076		
varav tilldelning per elev till kommunal verksamhet	99 632		
varav tilldelning per elev till fristående verksamhet	0		
varav socioekonomisk tilldelning	0		
varav tilläggsbelopp/febex	5 842		
varav övrigt	7 602		

Gymnasieskola	867 677		
----------------------	----------------	--	--

varav tilldelning per elev till kommunal verksamhet	460 788		
varav tilldelning per elev till fristående verksamhet	344 035		
varav socioekonomisk tilldelning	16 768		
varav tilläggsbelopp/febex	11 299		
varav övrigt	34 786		

Anpassad gymnasieskola	63 047		
varav tilldelning per elev till kommunal verksamhet	59 974		
varav tilldelning per elev till fristående verksamhet	0		
varav socioekonomisk tilldelning	0		
varav tilläggsbelopp/febex	3 073		
varav övrigt	0		

Nämnd och förvaltning	37 379		
------------------------------	---------------	--	--

Anpassade grundskolan

I den anpassade grundskolan finns olika nivåer av skolpeng i relation till vilken årskurs eleverna går i samt vilken grad av funktionsnedsättning som eleverna har. Även för elever i fritidshem görs en tilldelning kopplad till graden av funktionsnedsättning.

Kostnader under rubriken Övrigt handlar framförallt om myndighetsbeslut och utredning avseende placering i anpassad skola samt kostnader kopplade till detta, men även om visst stöd som riktar sig till alla barn i anpassad skola, t ex logopedstöd.

Anpassade gymnasieskolan

I den anpassade gymnasieskolan finns olika nivåer av skolpeng i relation till vilken utbildning eleverna har valt. Kostnaden per elev ligger på en betydligt högre nivå än för gymnasieskolan, då ett ökat stödbehov finns för eleverna.

Endast en mindre summa finns avsatt för Tilläggsbelopp/Febex, då dessa behov till allra största delen tillgodoses i skolpengen.